

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

УДК 334.758

О.С. Кузьмін, Ю.Л. Логвиненко
Національний університет “Львівська політехніка”

ПРОБЛЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

© Кузьмін О.С., Логвиненко Ю.Л., 2008

Досліджено особливості стимулювання інновацій на вітчизняних машинобудівних підприємствах. Проаналізовано ключові проблеми, які перешкоджають ефективному формуванню мотиваційних систем. Сформовано рекомендації щодо можливих шляхів вирішення виявлених проблем із урахуванням умов міжнародної економічної інтеграції підприємств машинобудівної галузі України.

In the article the main features of innovations stimulating on native machine-building enterprises are found out. The key problems that inhibit effective functioning of these motivational systems are analyzed. On this basis there are given recommendations according to the possible ways of determined problems resolving in the conditions of international economic integration of Ukrainian machine-building enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна світова економіка характеризується динамічністю і нестабільністю процесів, які відбуваються на ринку. Проголошення України країною з ринковою економікою викликало об'єктивну потребу забезпечення конкурентного середовища в нашій державі, що, своєю чергою, породжує необхідність досягнення конкурентоспроможності суб'єктами господарювання. Підприємства для того, щоб вижити і розвиватися, змушені адаптуватися до постійних змін на внутрішньому та зовнішньому ринках. Особливо помітні ці тенденції у галузях промислового комплексу України, зокрема машинобудуванні.

Машинобудівна галузь займає вагомe місце в структурі промисловості України. Порівняно з іншими вона характеризується значною наукоємністю та диверсифікованими ресурсними потребами, що робить машинобудування більш конкурентоспроможним, ніж ресурсопереробні сфери. Визначальне значення для України має експортний потенціал галузі. Вироби з українською маркою, зокрема обладнання для металургійної, хімічної промисловості, для енергетичного сектора (рис. 1) [15], широко відомі у 80 країнах світу. Традиційними ринками збуту продукції вітчизняних машинобудівних підприємств залишаються Російська Федерація, Казахстан та деякі інші країни СНД, а також Індія, Китай та Іран [14].

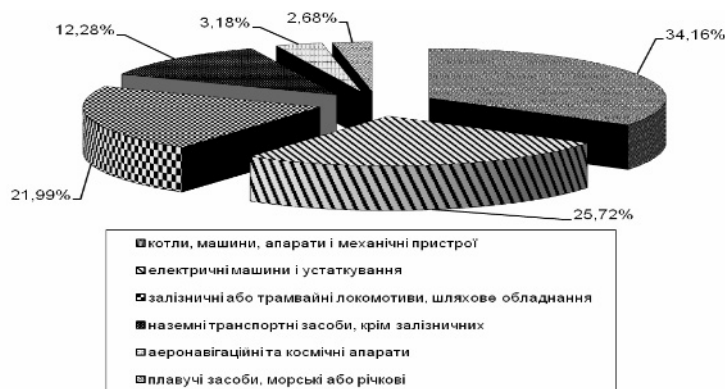

Рис. 1. Товарна структура експорту продукції машинобудування за січень–вересень 2007 р. [15]

Як свідчать статистичні дані, відбувається помітне збільшення експорту продукції машинобудування. Частка експорту зазначеної продукції становить від 50 % до 99 % залежно від галузі і, незважаючи на значний перелік перешкод митного та адміністративного характеру, а також у сфері оподаткування, прогнозується і подальше зростання цього показника. Утримання такої тенденції у довготерміновому періоді і максимізація частки продукції машинобудування у загальному обсязі експорту України дасть змогу забезпечити високу конкурентоспроможність як вітчизняної промисловості та економіки загалом, так і машинобудівних виробництв зокрема.

Разом з тим, утримання конкурентних позицій машинобудівних підприємств на ринку залежить від багатьох чинників, зокрема від інноваційної активності персоналу. Формування конкурентних відносин в Україні виявило неспроможність багатьох підприємств машинобудівного комплексу та їхнього персоналу ефективно розробляти та впроваджувати інновації. Так, за даними Державного управління статистики України, у 2003–2006 рр. спостерігалася негативна динаміка кількості інноваційно активних підприємств машинобудівної галузі, відображена на рис. 2 [12].

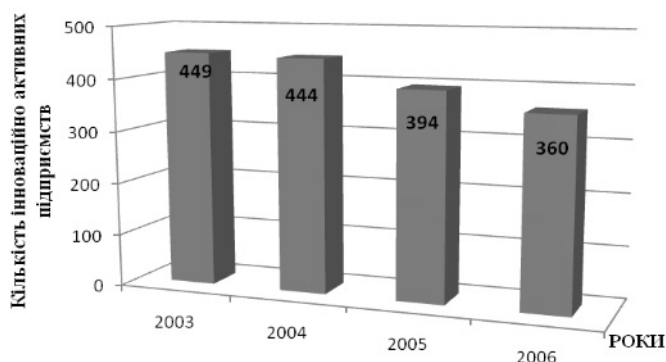

Рис. 2. Кількість інноваційно активних підприємств машинобудівної галузі промисловості України у 2003–2006 рр. [12]

Як видно із рис.2, кількість машинобудівних підприємств, котрі активно впроваджують інновації у виробництво та реалізацію продукції, скоротилась майже на 20 %. При цьому, із 50 виробників машинобудівної продукції, котрі закуповували нові технології у 2003 році, лише 36 дотримуються обраного курсу до сьогодні. А із 184 машинобудівних підприємств, що займаються придбанням інноваційних основних засобів, у 2006 році залишилось 174. Скорочення кількості підприємств, які оновлюють виробничий потенціал за рахунок інноваційних основних засобів, свідчить про катастрофічну тенденцію втрати стимулів до створення конкурентних переваг за рахунок використання високих технологій [9].

Також варто зазначити, що в аналізованому періоді зростала частка інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації промислових підприємств, зокрема і підприємств машинобудівного комплексу (див. таблицю) [6]. Із даних, наведених у таблиці, спостерігаємо зростання частки інноваційної продукції у промисловості загалом у 1,49 та в машинобудуванні, зокрема, у 1,8 раза з 2003 р. по 2006 р. (відповідно на 49,5 % у промисловості та на 77,9 % у машинобудуванні).

Частка інноваційної продукції в обсязі випуску галузей промисловості у 2000–2006 рр., % [6]

Види економічної діяльності	РОКИ			
	2003	2004	2005	2006
ПРОМИСЛОВІСТЬ, загалом	3,11	3,36	4,07	4,65
Машинобудування і металообробка	9,24	14,78	16,09	16,44

Разом з тим, за твердженнями експертів, у 1990 р. за обсягами впроваджених у виробництво винаходів економіка України була «відкинута» на 13 років назад, а на початку 1995 р. – ще на 17 років. Тому за сьогоднішніми оцінками відставання може становити вже 40–50 років порівняно із прогресивними зарубіжними країнами. Крім того, основні інноваційні витрати підприємств (близько 24 % суб'єктів господарювання) зосереджені на закупівлі сучасних засобів виробництва через високу питому вагу застарілого та зношеного обладнання, придбанні нових технологій, результатів НДДКР. Водночас лише 2 % із них проводили власні дослідження та розробки, що також відображає зниження зацікавленості в оновленні товарів та зменшенні їх конкурентоспроможності. Отже, у разі подальшого зменшення інноваційної активності на вітчизняних підприємствах, зокрема тих, що працюють у машинобудівній промисловості, тобто за відсутності належного попиту на результати науково-технічної діяльності, може виникнути загроза національній технічній безпеці держави [6, с. 113].

Актуальність проблеми нарощення інноваційної активності дослідників та розробників підприємств як ключової ланки їх інноваційного розвитку посилюється і проголошеними в урядових документах стратегічними завданнями щодо євроінтеграції України та впровадження інноваційної моделі макроекономічного розвитку, у реалізації котрої одну із ключових позицій відіграє становлення конкурентоспроможного машинобудування із потужною інноваційною складовою. Сьогодні ж, за даними Держкомстату України, наукомісткість промислового виробництва України не перевищує 0,3 %, що у 10–20 разів нижче за загальноприйнятий світовий рівень. Частка вітчизняної наукомісткої продукції на світовому ринку високотехнологічної продукції становить лише 0,1 % проти 36 % у США, 30 % – в Японії, 17 % – у Німеччині та 6 % – у Китаї. Великою проблемою залишається незначна частка вітчизняної наукомісткої продукції у структурі ВВП. Тоді як провідні країни за показниками наукомісткості ВВП входять до першої десятки (Ізраїль – близько 3,5 % ВВП, Швеція – 2,4 %, Фінляндія, Німеччина – близько 2,3 %, Великобританія – 2,2 %), в Україні цей показник становить приблизно 1,2 %. Українська економіка розвивається практично без наукових розробок, і це тоді, як у розвинених країнах до 90 % приросту ВВП досягається за рахунок інноваційної діяльності [9]. Подальше поглиблення такої тенденції може в кінцевому рахунку призвести до перетворення України в аграрну державу, при цьому основною статтею експорту стане сировинна продукція та напівфабрикати. Зазначений варіант розвитку подій є непоганим для подальшого функціонування та розвитку Європейського товариства, проте аж ніяк не відповідає встановленим державним стратегічним програмам із науково-інноваційного поступу національної економіки і не забезпечує реалізації потужного науково-інтелектуального потенціалу, котрим, незважаючи на ряд несприятливих факторів, все ще володіє сучасне українське суспільство.

Отже, назріла очевидна потреба у створенні дієвої системи стимулів, котра б, разом із прискоренням розвитку стратегічних і наукомістких виробництв, надала можливість ефективно спонукати інноваційний персонал машинобудівних підприємств до прояву результативної творчості у праці і впровадження на цій основі інновацій з метою динамічного просування на внутрішній і зовнішній ринок конкурентоспроможної продукції та нарощення ключових результатів діяльності підприємств. Розв'язання вказаної проблеми особливо актуальне в сучасних умовах всеохоплюючих світових інтеграційних процесів та, відповідно, першочергової потреби в інноваційному розвитку вітчизняного машинобудівного комплексу як пріоритетної ланки вітчизняної економіки зовнішньоекономічного спрямування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Ключову роль стимулювання з метою активізації творчості на підприємстві яскраво відображено у працях Б. Твісса, який вважав, що така активізація є результатом взаємодії різноманітних чинників, серед яких середовище, де заохочується творчість, наявність односторонніх – творчих особистостей, система кадрового добору, наявність стимулів – від матеріальних до морально-психологічних [11, с. 119].

При цьому формування системи стимулювання інноваційної активності дослідників та розробників на будь-якому підприємстві, зокрема й у сфері машинобудування, стикається із низкою

проблем різного рівня виникнення та складності. Виявлення цих перешкод із метою подальшого їх розв'язання є запорукою успішної реалізації того чи іншого інноваційного проекту і забезпечення високого рівня ефективності науково-технічної діяльності машинобудівних підприємств загалом.

Дослідженню основних проблем, з якими стикаються суб'єкти господарювання в процесі стимулювання творчої активності їх інноваційних центрів, присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців.

Ключову роль фінансових ресурсів у забезпеченні інноваційного розвитку підприємств, беззаперечною основою якого є стимулювання праці інноваторів, відображено у працях О.І. Амоші та В.П. Антоноука, В. Денисюка, В.Г. Мединського, Т.Й. Товта та ін.

Так, В. Денисюк підкреслює, що обсяги фінансування є кардинальним чинником інноваційної діяльності та її стимулювання, особливо це стосується розвитку наукомістких галузей промисловості, зокрема й машинобудування. Автор наголошує на високій необхідності приватного інвестування у ці сектори економіки з метою забезпечення їх достатнім обсягом фінансових ресурсів [4]. Із твердженням вченого погоджується Т.Й. Товт, вказуючи на першочергову важливість диверсифікування джерел фінансових ресурсів для інноваційної сфери [13], оскільки сьогодні більшість промислових підприємств використовують для цих потреб в основному власні кошти, що значно обмежує їх інноваційні можливості. В.Г. Мединський, дотримуючись викладених вище думок, зазначає, що саме нестача коштів для фінансування інноваційних проектів, окрім поглиблення слабкості матеріальної і науково-технічної бази, застарілої технології, відсутності резервних потужностей, призводить до домінування інтересів поточного виробництва внаслідок відсутності ефективного матеріального стимулювання інновацій [7, с. 11]. Як зазначає Ж.А. Говоруха, відсутність достатніх джерел фінансування та низький рівень стимулювання інноваційної активності на промислових, зокрема й машинобудівних, підприємствах України, призводить до міграції фахівців високого рівня, науковців до США, Німеччини та інших країн, що знижує можливості набуття вітчизняною продукцією конкурентоспроможного рівня та спричиняє відставання нашої держави у науково-технологічному плані на світовому ринку [2, с. 109].

Проблема низького рівня економічного обґрунтування інноваційних процесів, що породжує складність точних вартісних оцінок нововведень і гальмує їх стимулювання з боку виробників, постає у працях українських вчених-економістів, О.І. Волкова, М.П. Денисенка, С.М. Ілляшенка. Так, С.М. Ілляшенко зазначає, що зміни базового продукту, а тим більше нові розробки, можуть істотно збільшити витрати виробництва, що на етапі розробки інновацій дуже важко спрогнозувати. Точні багатоваріантні прогнози найчастіше дуже трудомісткі та дорогі. Тому існує опір керівників підприємств до упровадження інновацій внаслідок відсутності точних вартісних оцінок та їх незацікавленість у стимулюванні праці дослідників та розробників, що породжує додаткові витрати [8, с. 308, 309]. Такої думки дотримуються також О.І. Волков та М.П. Денисенко, наголошуючи, що низький рівень економічної забезпеченості (необхідних розрахунків ефективності майбутньої інновації, досліджень попиту на нову продукцію й прогнозування можливих фінансових проблем) пов'язаний не лише з браком фахівців потрібної кваліфікації і відсутністю досвіду подібної роботи. Вказана проблема, що існує на вітчизняних промислових підприємствах, за твердженням авторів, є також результатом визначеного типу організаційної культури більшості індустріальних організацій, який і дотепер можна охарактеризувати як перехідний [5, с. 228].

О.О. Смірнов зазначає, що негативно впливає на прояв творчості та активності у розробленні раціоналізаторських пропозицій персоналу, насамперед, вкрай низька оплата праці та відсутність соціальної підтримки винахідників, що є наслідками того ж таки дефіциту у фінансуванні науково-технічної сфери. Крім того, науковець підкреслює, що зрушення в інноваційній активності персоналу підприємств в Україні гальмуються низькою потребою виробництв у досягненнях науки і техніки, падінням престижу праці науковця, інженера, винахідника, нестачею керівників, здатних провести технологічні нововведення від зразка до масового виробництва, нерозвиненістю фондового, консультативного та юридичного середовища, недооцінкою інженерних кадрів, що збереглися в країні, неефективним стимулюванням їх праці [10, с. 123].

Найповніше проблеми стимулювання інновацій підприємств України проаналізовано у дослідженні колективу вчених Інституту економіки промисловості Національної академії наук

України під керівництвом О.І. Амоші та В.П. Антонюка [1]. Проведене науковцями експертне опитування дало змогу виявити, по-перше, чинники, що найбільшою мірою перешкоджають розвиткові інноваційної активності працюючих в Україні. До найвагоміших з них належать: неефективність стимулювання інновацій (констатувало 57,4 % експертів), незатребуваність творчої ініціативи (42,7 %), недосконалість системи державного захисту прав інтелектуальної власності та бюрократичні перепони в процесі здійснення інновацій (37,5 %), відсутність сприятливих умов для впровадження інновацій (31,6 %), а також пасивність, байдужість людей, існуючі стереотипи трудової поведінки (27,9 %). При цьому, на основі експертних оцінок узагальнено також причини недосконалість існуючих систем стимулювання інноваційної активності у вітчизняній промисловості, зокрема й у галузі машинобудування (рис. 3) [1].

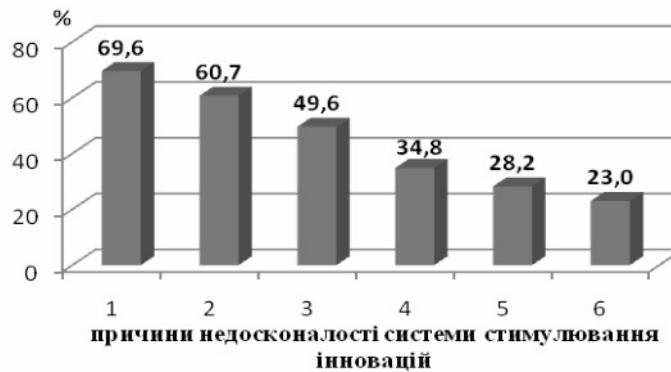

Рис. 3. Основні причини недосконалість системи стимулювання інноваційної активності працівників у промисловості [1, с.185]

Примітки:

1. Слабкий зв'язок системи стимулювання персоналу з рівнем інноваційної активності та її результатами.
2. Обмежений обсяг власних фінансових ресурсів, які спрямовуються на стимулювання.
3. Відсутність комплексного підходу до формування мотиваційного механізму з урахуванням особистих інтересів працівників та потреб інноваційного розвитку виробництва.
4. Відсутність у системі стимулювання персоналу конкретних напрямів заохочення інноваційної діяльності та випуску конкурентоспроможної продукції.
5. Незорієнтованість системи стимулювання і мотивації на посилення ролі та значущості фахівців інженерно-технічних підрозділів у вирішенні цілей інноваційного розвитку підприємств.
6. Неврахованість у системі стимулювання потреб постійної диверсифікації виробництва з урахуванням кон'юнктури світового ринку, орієнтації на випуск виняткової за своїми ціннісними характеристиками конкурентоспроможної продукції.

Якщо звернутись до думки іноземних науковців стосовно досліджуваної проблематики стимулювання інновацій [3, с. 170–173], варто зазначити, що ними в основному подаються ключові практичні поради із психологічним підтекстом стосовно того, як сформувати ефективну систему стимулювання інновацій на прикладі успіху та поразок відомих компаній. Так, системи стимулювання можуть виявитись неефективними у випадку зловживання ними, оскільки надто велика увага до оплати за виробіток без врахування існуючих ризиків може, на думку Давіла Т. та М. Дж. Епштейн, призвести до того, що інноватори уникатимуть поведінки прийняття ризиків, а це, своєю чергою, може спричинити більшу кількість незначних, формальних і меншу кількість радикальних інновацій, що не є сприятливим фактором в сучасних умовах [3, с.171]. Крім того, як зазначають вчені, неправильне стимулювання може нейтралізувати внутрішню мотивацію творчої людини, оскільки інколи найважливішою винагородою за ефективність є виконання улюбленої роботи, а не матеріальна винагорода за неї. І, нарешті, закордонні економісти радять планувати стимулювальні інструменти так, щоб мати змогу реагувати на страх науково-інноваційного персоналу приймати ризики, на переживання, що провал проекту може загрожувати їх кар'єрі, а також на бажання, щоб до них ставились справедливо [3, с. 173].

Отже, як свідчить вивчення та узагальнення літературних джерел [1–16], авторами наводиться широкий спектр проблем стимулювання інновацій на вітчизняних підприємствах. При цьому виявлено певні неоднозначності та складні моменти у цій сфері, а саме:

- відсутня чіткість тлумачення поняття “інновація” та, відповідно, категорії «система стимулювання інновацій», що ускладнює процес її дослідження та виявлення ключових проблем, що перешкоджають ефективному функціонуванню;

- визначено загальні особливості та проблемні моменти стимулювання інновацій на підприємствах, проте не дано чітких рекомендацій щодо виявлення та усунення специфічних перешкод, що стосуються інноваційної діяльності та її стимулювання в межах машинобудівної галузі промисловості України;

- не зосереджено належної уваги на структуризації проблем, що виникають перед машинобудівними підприємствами в процесі стимулювання інноваційної активності їх дослідників та розробників, без котрої неможлива побудова ефективної системи мотиваційних інструментів інновацій.

Цілі статті. З огляду на результати вивчення літератури [1–16], основними цілями статті є виокремлення особливостей систем стимулювання інновацій, що функціонують на вітчизняних підприємствах машинобудування, встановлення ключових проблем, що перешкоджають ефективній діяльності таких систем, а також формування рекомендацій щодо можливих шляхів їх усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Узагальнюючи результати ґрунтовного аналізу літературних джерел [1–16], варто зазначити, що система стимулювання інноваційної активності винахідників, раціоналізаторів, технологів, конструкторів, інженерів машинобудівних підприємств має яскраво виражену виробничо-технологічну спрямованість. Іншими словами, основна увага керівників підприємств цього профілю зосереджена на динамічному впровадженні інновацій, по-перше, з метою пристосування якісних параметрів їх продукції до вимог європейських та світових стандартів і забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності на регіональному та глобальному рівнях. Також налагоджується розроблення та введення в дію новинок у технології машинобудівних виробництв. Особливо цінними є ті із них, що мають матеріало- та енергоощадні властивості у зв'язку із швидким зростанням світових цін на основні ресурси досліджуваної галузі (зокрема, паливо) при значній залежності українських машинобудівних підприємств від їх імпорту з-за кордону.

Ведучи мову про стимулювання зазначених видів інновацій на машинобудівних підприємствах і беручи до уваги основне завдання їх сучасного функціонування – розвиток міжнародної економічної діяльності – варто зазначити, що як і у загальному випадку, воно повинне бути спрямоване на розвиток системи застосування різних форм матеріальних та нематеріальних мотиваційних інструментів, які найефективніше спонукатимуть до підвищення інноваційної активності працівників, зайнятих перш за все у науково-виробничій сфері. Проте, разом з тим, обраний механізм мотивування повинен застосовуватись також до фахівців, які забезпечують реалізацію та розвиток зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) на підприємстві. Основний акцент при цьому повинен зосереджуватись на розробленні спеціальної системи стимулювання працівників цільових міждисциплінарних команд, у яких разом працюють розробники, раціоналізатори, винахідники, а також фахівці із виведення та просування удосконаленої та нової продукції на зовнішні ринки, фахівці із удосконалення бізнес-процесів [1, с. 189]. Таке комплексне стимулювання забезпечить узгоджену роботу та розвиток зовнішньоекономічної та інноваційної сфер діяльності підприємства машинобудівного комплексу і поступовий перехід до вищої форми транскордонного співробітництва – міжнародної інноваційної кооперації як запоруки успіху в умовах європейської інтеграції та глобалізації.

Здійснюючись в умовах динамічного, конкурентного середовища, інноваційна діяльність та система її стимулювання перебувають під постійним впливом факторів зовнішнього і внутрішнього характеру. Ці чинники комплексно впливають на діяльність досліджуваного підприємства та системи стимулювання інновацій в ньому, і саме їх вплив, залежно від сучасних умов функціо-

нування, провокує виникнення ряду проблем різного роду та складності. Усі їх можна розподілити на дві групи – проблеми, що виникають на макроекономічному рівні (в межах держави, певного регіону, економічного утворення чи світового господарства загалом), а також мікроекономічні проблеми (внутрішні складнощі, що виникають на підприємстві).

Розглядаючи макроекономічний рівень, треба насамперед вказати на складнощі, пов'язані із нерозвиненістю вітчизняного законодавства щодо комплексного регулювання та стимулювання інноваційної діяльності в умовах розвитку на підприємстві зовнішньоекономічної діяльності науково-технічного характеру. Крім того, до проблем загальнодержавного рівня необхідно віднести складні, забюрократизовані процедури, пов'язані із патентуванням та ліцензуванням нових виробів та технологій, що, своєю чергою, негативно впливає на інноваційну активність дослідників та розробників машинобудівних підприємств і формує високий ризик втрати першості у тих чи інших розробках, зокрема через поширеність явища промислового шпіонажу. Вплив цієї проблеми можемо простежити за допомогою аналізу динаміки кількості патентів на винаходи, внесених до державних реєстрів у 1992–2007 рр. (рис. 4) [16].

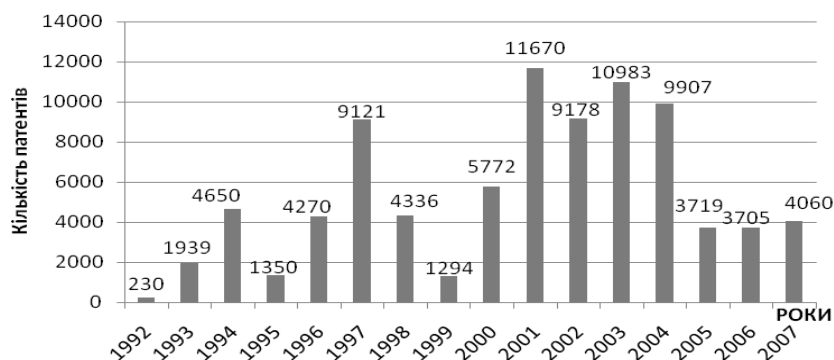

Рис. 4. Динаміка кількості внесених до державного реєстру патентів на винаходи у 2004–2007 рр. [16]

Із даних рис. 4 бачимо, що спостерігається яскраво виражена нестабільність у патентуванні винаходів. Особливо негативні тенденції спостерігаємо у 2001–2006 роках, коли різко зменшилася кількість запатентованих винаходів (на 65,2 % за 6 років). Ця тенденція стала насамперед результатом зміни політичного середовища у державі, що спровокувало нові процедури у бюрократичній системі. Невизначеність та нестабільність, своєю чергою, стали при цьому ключовими проблемами стимулювання творчості працівників науково-дослідної сфери вітчизняних промислових підприємств і, за офіційними даними Державного комітету статистики України, спричинили зменшення за період з 2001 по 2006 рр. на 14,5% чисельності працівників підприємств, які виконують наукові та науково-технічні роботи [12, с. 314].

Разом з тим, в сучасних умовах основними перешкодами для ефективності системи стимулювання інноваційної діяльності досліджуваних підприємств в умовах розвитку ЗЕД є проблеми мікроекономічного (внутрішньоорганізаційного) характеру, а саме:

- низький рівень рентабельності продукції підприємства, який не дає змоги підвищувати витрати, зокрема й на оплату праці;
- складність визначення об'єктів стимулювання через нечіткий розподіл повноважень і відповідальності та недосконалу організаційну структуру управління;
- складність оцінки інноваційного рішення та винагороди за нього, що пов'язане із наявністю значного часового лагу між розробленням та впровадженням інновації та отриманням економічного ефекту від її застосування;

– неадекватність системи стимулювання інновацій, що переважно виникає через суб'єктивну оцінку праці дослідників та розробників, що часто ґрунтується на особистому ставленні до них відповідальних за стимулювання без будь-якого об'єктивного в плані результативності підґрунтя.

Наявність перелічених проблем на підприємствах потребує пошуку оптимальних шляхів удосконалення діючої системи стимулювання інновацій за умов розвитку міжнародної економічної діяльності. При цьому основні зусилля повинні бути зосереджені на розв'язанні проблем, пов'язаних із прибутковістю підприємств, оскільки саме ключові результати фінансово-господарської діяльності мають найвагомий вплив на стан функціонування та розвитку підприємств, а також на перспективи основних видів та напрямків їх діяльності, зокрема й в плані стимулювання інноваційної активності в умовах розвитку ЗЕД. Вплив низької прибутковості вітчизняних промислових підприємств, зокрема й сфери машинобудування, особливо помітний ще й тому, що переважна більшість інноваційних процесів та стимулювання інновацій у їх складі фінансується за рахунок власних коштів із незначним залученням інвестиційних ресурсів та інших зовнішніх джерел. Так, у 2006 році, за офіційними статистичними даними, за рахунок власних коштів у сумі 5211,4 млн.грн. було профінансовано 84,6 % обсягу інновацій у промисловості. При цьому частки інших джерел фінансування становили: держбюджет – 1,9 %; місцеві бюджети – 0,2 %; кошти інвесторів – вітчизняних – 0,4%, іноземних – 2,9 %; інші джерела – 10 % [12, с. 318].

На підставі налізу літератури та проведення досліджень можна запропонувати такі способи вирішення наявних проблем шляхом удосконалення систем стимулювання інновацій на машинобудівних підприємствах в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності:

1. Формування спеціальних фондів розвитку підприємств з метою безперебійного забезпечення системи стимулювання інноваційної діяльності достатнім обсягом фінансових ресурсів.
2. Розроблення чіткої організаційної структури завдяки встановленню “центрів відповідальності” у межах інноваційної сфери діяльності підприємства в умовах розвитку ЗЕД.
3. Впровадження колективної форми стимулювання інновацій на підприємствах із застосуванням методики трудової участі.
4. Застосування процедури економічного обґрунтування при формуванні та реалізації системи стимулювання інновацій залежно від досягнення основних показників діяльності підприємства та рівня виконання поставлених завдань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Активізація інноваційної діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств, що є основним фактором досягнення належного рівня конкурентоспроможності їх продукції на закордонних ринках, потребує забезпечення функціонування дієвих систем стимулювання виробничо-технологічних інновацій на них. Виконуючи це завдання, треба з'ясувати ключові проблеми успішного функціонування системи та впровадити один чи декілька запропонованих заходів з метою подолання виявлених проблем. Перспективами подальших досліджень є вивчення проблематики стимулювання інновацій у межах провідних машинобудівних підприємств Західного регіону України, а також удосконалення існуючої на них системи стимулювання інноваційної активності дослідників та розробників, зокрема шляхом застосування методики трудової участі, із формулюванням економічних результатів реалізації заходів.

1. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія / О.І. Амоша, В.П. Антонюк, А.І. Землянкін та ін. / НАН України. Ін-т економіки пром.-ті. – Донецьк, 2007. – 328 с. 2. Говоруха Ж.А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №8(74). – С. 107–115. 3. Давіла Тоні, Епштейн Марк Дж., Шемпон Роберт. Працююча інновація: Як управляти нею, вимірювати її та здобувати з нею вигоду / Пер. з англ.; За наук. ред. Т.Ф. Козицької. – Дніпропетровськ: БалансБізнесБукс, 2007. – 320 с. 4. Денисюк В. Інноваційна активність

національної економіки: вдосконалення методології, показники промислових підприємств, державна підтримка // *Економіст*. – 2005. – №8. – С.45–49. 5. Економіка й організація інноваційної діяльності: Підручник 2-ге вид. / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.; Під ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К.: 2005. – 424 с. 6. Єфіменко Н.А. Інноваційний потенціал машинобудування України в умовах міжнародного конкурентного середовища // *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. – 2007. – №2. – С.112–118. 7. Медьїнський В.Г., Ильдемянов С.В. Реинжиниринг инновационного предпринимательства: Учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В.А. Ирикова. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 414 с. 8. Менеджмент та маркетинг інновацій: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2004. – 616 с. 9. Мнацаканян Н.В. Перспективи розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств України // http://www.confcontact.com/2007may/4_mnasa.htm. 10. Смірнов О.О. Інноваційна активність персоналу як джерело зростання конкурентних переваг підприємства // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – №11(41). – С. 116–125. 11. Собко О.М. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств (на прикладі машинобудівних підприємств Західного регіону України): Автореф. дис. ... канд.екон.наук: 08.06.01 / Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2002. – 20 с. 12. Статистичний щорічник України за 2006 рік. 13. Товт Т.Й. Особливості фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні // *Актуальні проблеми економіки*. – 2008. – №3(81). – С.102–108. 14. Швець Ф. Д., к. т. н., доцент, Гузар К.М., ст. 4 курсу ФМ. Машинобудівельний комплекс України: управлінські аспекти, проблеми та перспективи розвитку. – Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне // www.rstu.rv.ua/metods/asp/vd/v39ek46.doc. 15. <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державного комітету статистики України. 16. <http://www.sdip.gov.ua/ukr/about/statistic/potochna/table7> – офіційний сайт Державного департаменту інтелектуальної власності.